

Drie miriden nieuw voor de Nederlandse fauna (Heteroptera: Miridae)

BEREND AUKEMA

AUKEMA, B., 1990. THREE MIRIDS NEW TO THE DUTCH FAUNA (HETEROPTERA: MIRIDAE). - *ENT. BER., AMST.* 50 (12): 165-168.

Abstract: The mirids *Psallus weberi*, *Phoenicocoris modestus* (Phylinae) and *Dichrooscytus gustavi* (Mirinae) are recorded for the first time from The Netherlands. Biological and distributional notes on the species are given and a key to the Dutch species of *Dichrooscytus* is presented.

Pomona 66, 6708 CC Wageningen.

De miriden *Psallus weberi* Rieger, *Phoenicocoris modestus* (Meyer-Dür) (Phylinae) en *Dichrooscytus gustavi* (Josifov) (Mirinae) werden in het voorjaar van 1990 voor het eerst in Nederland waargenomen.

Psallus weberi Rieger (fig. 1)

Psallus weberi Rieger werd recentelijk uit Zuidwest-Duitsland beschreven (Rieger, 1977). Gezien een vondst bij Leverkusen (Günther, 1989) viel het voorkomen van *weberi* in Nederland te verwachten. Als waardplant wordt zomereik (*Quercus robur* L.) opgegeven. Buiten Duitsland werd *weberi* tot dusverre alleen in Luxemburg gevonden (Reichling, in litt. 1990). Omdat Reichling schrijft, dat hij *weberi* op twee verschillende plaatsen ving op wintereik (*Quercus petraea* (Mattuschka) Lieblein), bezocht de auteur in gezelschap van G. Morseld (Rheden) op 27 mei 1990 het landgoed Duno bij Doorwerth. Bij eerdere gelegenheden (26-27.vi en 9.vii.1988) werd daar namelijk langs de bovenrand van een open zuidhelling een fraaie, alleenstaande wintereik bemonsterd, met als resultaat een mooie serie van de in Nederland nog zeer weinig verzamelde *Psallus mollis* (Mulsant & Rey) (Aukema, 1989a, 1989b).

Op 27.v.1990 werd *Psallus weberi* in groot aantal geklopt van de tot op de grond overhangende onderste takken van deze wintereik. Naast *weberi* werden ook de miriden *Phylus*

melanocephalus (Linnaeus), *P. palliceps* (Fieber), *Psallus mollis*, *Orthotylus tenellus* (Fallén), *Cyllecoris histronicus* (Linnaeus), *Dryophilocoris flavoquadrimaculatus* (Degeer) en *Calocoris striatellus* (Fabricius) in groot aantal waargenomen. *Psallus variabilis* (Fallén), *P. albicinctus* (Kirschbaum) en *P. varians* (Herrich-Schäffer) werden echter slechts in enkele exemplaren aangetroffen. Op zome-reiken in de onmiddellijke omgeving werden naast deze soorten ook *Psallus perrisi* (Mulsant & Rey), *P. wagneri* Ossiannilsson en *P. confusus* Rieger aangetroffen, terwijl *variabilis* en *varians* op deze bomen veel talrijker voorkwamen, dan op de wintereik.

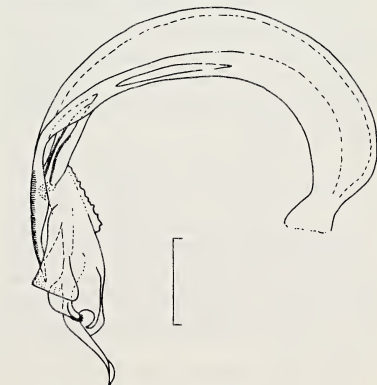

Fig. 1. Aedeagus van *Psallus weberi* naar Rieger (1977) (Schaallijn 0,25 mm).

Op 16 juni was *weberi* nog slechts in klein aantal (mannetjes en vrouwtjes) aanwezig.

Psallus weberi is in de vangparaplu al te herkennen aan de grootte (gemiddeld ongeveer 4 mm lang), de mat oranjebruine kleur en de gedrongen vorm, waardoor de soort sterk doet denken aan een grote uitgave van *albicinctus*. Ook de opvallende bestippeling van kop en pronotum doen aan deze soort denken. Zekerheid omtrent de determinatie verschaffen de vorm van aedeagus (fig. 1) en de aanwezigheid van een kleine dorsolaterale tand aan de linkerzijde van de genitaalcapsule (Rieger, 1977).

Het is opmerkelijk, dat *weberi* op de wuste wintereik dit jaar zo talrijk is, terwijl hij daarop in 1988 in het geheel niet werd aangetroffen. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of *weberi* inderdaad alleen maar op wintereik voorkomt, of dat deze interessante aanwinst ook op de zomereik te vinden is. Wintereiken op de St. Maartensberg (Plasmolen), de Wijlerberg en omgeving (Ubbergen) en in Wageningen werden na de vondst in Doorwerth tevergeefs afgeklopt.

Phoenicocoris modestus (Meyer-Dür)

Tijdens de zomervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging te Buurse werd op 9.vi.1990 het Buurserzand bezocht, waarbij speciale aandacht werd besteed aan de wantsenfauna van de grove den (*Pinus sylvestris* L.). Thuisgekomen bleken zich bij het verzamelde materiaal een mannetje en drie vrouwtjes van de nog niet eerder in Nederland aangetroffen *Phoenicocoris modestus* (Meyer-Dür) te bevinden.

Naast *modestus* werden op dezelfde dennen de miriden *Plesiodema pinetellum* (Zetterstedt), *Phoenicocoris obscurellus* (Fallén), *Cremnocephalus albolineatus* Reuter, *Orthotylus fuscescens* (Kirschbaum) en de lygaeïde *Gastodes grossipes* (Degeer), alsmede larven van de miriden *Pilophorus cinnamopterus* (Kirschbaum) en *Camptozygum aequale* (Villers) gevangen.

Onder vrijwel gelijke omstandigheden werd op 16.vi.1990 een vrouwtje van *modestus* gevangen in het Elzenerveld (Markelo). *Ortho-*

tylus fuscescens ontbrak hier evenwel, terwijl van de zeldzame pentatomide *Chlorochroa pinicola* (Mulsant & Rey) een mannetje werd gevangen (de eerste vondst in Overijssel, zie Aukema, 1989b).

Phoenicocoris modestus onderscheidt zich van *P. obscurellus* onder andere door de geringere grootte (2,2-2,6 tegen 3,3-3,6 mm en 2,4-2,6 tegen 2,4-2,9 mm voor respectievelijk mannetjes en vrouwtjes), de sterk glanzende bovenzijde, de relatief korte, lichter gekleurde sprieten en de mannelijke genitaliën (Wagner, 1952, 1975).

Zowel *modestus* als *obscurellus* leven fytofaag op grove den. Reichling (1985) ving beide soorten echter ook op fijnspar (*Picea abies* (L.) Karsten). Imagines komen voor in de maanden juni en juli (*obscurellus* tot in augustus) en de soorten overwinteren als ei (Wagner, 1952, 1975).

Phoenicocoris modestus komt voor in Noord- en Midden-Europa: Finland, Zweden, Duitsland, Luxemburg, Frankrijk, Zwitserland, Oostenrijk, Joegoslavië, Tsjechoslowakije, Hongarije, Bulgarije, Polen en West-Rusland (Hoberlandt, 1977; Josifov, 1986; Reichling, 1985 en Stichel, 1956-1958). De vondst in Oost-Nederland sluit derhalve goed aan bij het areaal van *modestus*.

Dichrooscytus gustavi (Josifov)

MacGillavry (1930) wees al op de mogelijkheid, dat er in Nederland op jeneverbes (*Juniperus communis* L.) een miride van het genus *Dichrooscytus* voor zou kunnen komen.

Toendertijd was *D. gustavi* nog bekend onder de naam *D. valesianus* Fieber. Inmiddels is echter gebleken, dat *valesianus* een montane soort is, die uitsluitend voorkomt op *Juniperus nana* Syme in bergstreken in Midden- en Zuidoost-Europa (Zwitserland, Italië, Joegoslavië, Griekenland, Albanië, Bulgarije en Zuid-Rusland (De Krim)) (Göllner-Scheiding, 1989; Josifov, 1981, 1986). De auteur ving *valesianus* bovendien in Oostenrijk (Ötztal, Obergurgl, 7.vii.1976, leg. en coll. B. Aukema).

De andere in Midden-Europa op jeneverbes voorkomende *Dichrooscytus* werd door Josi-

fov (1981) naar Duits materiaal (Karlstadt/Main) onder de naam *gustavi* beschreven.

Precies zestig jaar na de oproep van MacGillavry werd *Dichrooscytus gustavi* voor het eerst in Nederland verzameld: op 13.vi.1990 verzamelden D. J. Hermes (Geldrop) en de auteur haar in groot aantal in twee tuinen in Beek (gemeente Ubbergen) en op 17.vi.1990 werd *gustavi* eveneens in aantal verzameld in een tuin te Wageningen (leg. en coll. B. Aukema). In Beek werden imagines en larven van *gustavi* geklopt van gekweekte jeneverbessen en van californische cypres (*Chamaecyparis lawsoniana* (Murr.) Parl.) en in Wageningen van gekweekte jeneverbes.

De drie Nederlandse soorten van het genus *Dichrooscytus* zijn als volgt van elkaar te onderscheiden:

- 1 Scutellum en cuneus geheel of grotendeels oranje tot oranjerood. Halfopgerichte beharing van het corium zwart. Grotere soorten, 4,6-6,3 mm lang. 2
- Scutellum groen. Cuneus groen, proximaal en distaal smal rood. Halfopgerichte beharing van het corium lichter van kleur (geel tot geelbruin). Kleiner, 3,7-4,4 mm lang. Op *Juniperus* en *Chamaecyparis* . . . . . *gustavi* Josifov
- 2 Groter, 5,5-6,3 mm lang. Rostrum lang, tot ruim voorbij de achtercoxae reikend. Vertex hoogstens 1,5 maal zo breed als de ogen. Tweede sprietlid lang, 1,3-1,5 maal zo lang als de breedte van het pronotum. Op *Pinus* . . . . . *rufipennis* (Fallén)
- Kleiner, 4,6-5,1 mm lang. Rostrum kort, tot aan de achtercoxae reikend. Vertex ongeveer 2 maal zo breed als de ogen. Tweede sprietlid kort, 1,1-1,2 maal zo lang als de breedte van het pronotum. Op *Abies* en *Picea* . . . . . *intermedius* Reuter

De kleur van de halfopgerichte beharing van het corium (de aanliggende beharing van het corium is bij alledrie de soorten lichtgekleurd), volgens Josifov (1981) een belangrijk kenmerk, is overigens alleen bij voldoende vergroting en goede belichting juist te beoordelen.

Dichrooscytus gustavi komt voor op gewone jeneverbes (*Juniperus communis*), gekweekte jeneverbes (Göllner-Scheidung (1989) ving de soort op "Blauzederwacholder" (*J. squamata* D. Don)) en op californische cypres. Imagines komen in twee generaties voor: de eerste van eind mei tot begin juli en een tweede generatie in september/oktober (Günther, 1989; Göllner-Scheidung, 1989). De eieren overwinteren.

D. gustavi is inmiddels bekend uit Zuid-Engeland, Nederland, Luxemburg, Frankrijk, Duitsland, Hongarije en Noord-Italië (Dolling, 1988; Göllner-Scheidung, 1989; Josifov, 1981; Reichling, 1985). Of eerdere vermeldingen van *valesianus* uit Polen, Tsjecho-Slowakije en Zwitserland ook op *gustavi* betrekking hebben, is nog niet duidelijk (Göllner-Scheidung, 1989).

In hoeverre *gustavi* zich actief verspreidt, of dat er vooral sprake is van passief transport door "aanplant" van populaties via gekweekte coniferen, is niet echt duidelijk. In onze natuurlijke jeneverbesstruwelen is de soort nog niet aangetroffen, maar gezien de vliegwaarnemingen (Günther, 1989) lijkt *gustavi* zeker over voldoende verbreidingsmogelijkheden te beschikken om ook deze biotopen te kunnen koloniseren.

Literatuur

- AUKEMA, B., 1989a. Psallus confusus en Psallus mollis in Nederland (Heteroptera: Miridae). - *Ent. Ber., Amst.* 49: 15-17.
- AUKEMA, B., 1989b. Annotated checklist of Hemiptera-Heteroptera of The Netherlands. - *Tijdschr. Ent.* 132: 1-104.
- DOLLING, W. R., 1988. Odontoscelis and Dichrooscytus: two cases of mistaken identity. - *Newsletter Heteroptera Study Group* 8: 1-2.
- HOBERLANDT, L., 1977. Enumeratio insectorum Bohemoslovakiae. Heteroptera. - *Acta faun. ent. Mus. natn. Pragae* 15, Suppl. 4: 61-82.
- GÖLLNER-SCHIEDUNG, U., 1989. Die europäischen Vertreter der Gattung Dichrooscytus Fieb., unter besonderer Berücksichtigung der mitteleuropäischen Arten. - *Faun. Abh. Mus. Tierk., Dresden* 17: 25-26.
- GÜNTHER, H., 1989. Auswertung von Wanzenfängen von zwei Standorten im Raum Leverkusen (Hemiptera: Heteroptera). - *Verh. westd. Ent. Tag., Düsseldorf* 1988: 233-242.
- JOSIFOV, M., 1981. Der verkannte Dichrooscytus valesianus

- anus Fieber, 1861 und der übersehene *Dichroscytus gustavi* sp. n. aus Mitteleuropa (Heteroptera, Miridae). – *Reichenbachia* 19: 43-45.
- JOSIFOV, M., 1986. Verzeichnis der von der Balkanhalbinsel bekannten Heteropterenarten (Insecta, Heteroptera): – *Faun. Abh. Mus. Tierk., Dresden* 14: 61-94.
- MACGILLAVRY, D., 1930. Verslag 63e Wintervergadering der Nederlandsche Entomologische Vereeniging. – *Tijdschr. Ent.* 73: xii-xiv.
- REICHLING, L., 1985. Hétéroptères du Grand-Duché de Luxembourg. 2. Quelques espèces peu connues, rares ou inattendues. – *Trav. scient. Mus. Hist. nat. Luxemb.* 4(2): 1-45.
- RIEGER, C., 1977. *Psallus weberi* n. sp. aus Südwestdeutschland (Het. Miridae). – *NachrBl. bayer. Ent.* 26: 4-6.
- STICHEL, W., 1956-1958. *Illustrierte Bestimmungstabellen der Wanzen. II. Europa (Hemiptera Heteroptera Europaea)* 2: 170-907. Berlin.
- WAGNER, E., 1952. Blindwanzen oder Miriden. – *Tierw. Dtl.* 41: i-iv, 1-218. Jena.
- WAGNER, E., 1975. Die Miridae Hahn, 1831, des Mittelmeerraumes und der Makaronesischen Inseln (Hemiptera, Heteroptera). III. – *Ent. Abh. Mus. Tierk., Dresden* 40, Suppl. 1: 1-483.

Geaccepteerd 7.vii.1990